

FARKAS ZSUZSANNA

Kiutak egy cigánytelepről

A felnémeti cigányság
térbeli-társadalmi mozgása

ABSZTRAKT

Egy falusi cigány közösség körülbelül százötven éves történetét követve láthatjuk, hogy a többségi társadalom által kikényszerített szegregáció megakadályozta a cigányság térbeli-társadalmi mozgását. Az 1960-as évektől annak lehetünk tanúi, hogy a külső erőforrások (gyenge kötések) és az állami támogatások felhasználásával a közösség egy része megtalálta saját integrációs útjait. De vannak sikertelen utak, stratégiák is.

KULCSSZAVAK: szegregáció, integráció, erős és gyenge kötések, térbeli és társadalmi mozgás

E redetileg az volt a célom, hogy bemutassam az egri Béke utca végén (a felnémeti városrészben), a város határán lévő, cigányok által lakott szegregátum (gettó) belső életét. Többek között azt, hogy milyen nehéz sorsuk van azoknak a gyerekeknek, akik szinte mindennap eljönnek alapítványunk közösségi házába tanulni, játszani, mesét hallgatni, érdekes dolgokkal ismerkedni, foglalkozni. Közben tudatosult bennem, hogy ennél valamelyest összetettebb kérdés ennek az etnikai szegregátumnak a határait és a határok alakulását vizsgálni, ami pedig nagymértékben meghatározza a jelenlegi helyzeteket, stratégiákat és esélyeket. Korábbi kutatásaim és a telep közösséggel végzett folyamatos terepmunka alapján végiggondoltam a rokonsági hálózatok térbeli-társadalmi mozgását, és arra jutottam, hogy közelebb kerülök a kérdés megválaszolásához, ha végigkövetem a családok egymást követő generációinak térbeli mozgását és lakásmobilitását.

Alapítványunkkal több mint húsz éve vagyunk jelen a Béke-telep életében. A Szegénységet Támogató Alap Egri Alapítványát (alapítva 1989-ben) olyan civil szakmai szervezetként definiáljuk, amely a szegénységben élők helyzetén igyekszik javítani komplex szolgáltatásokkal, beavatkozásokkal. Fő értékeink és céljaink a *társadalmi egyenlőség*, vagyis a társadalmi különbségek csökkentése, a *szabadság*, a kényszerektől mentes élet

lehetősége, a *szolidaritás*, tehát az egymás iránti felelősség, az *igazságosság*, vagyis a közjavak méltányos elosztása, a piac által létrehozott hátrányok kompenzálása. Szakmai és nem karitatív szervezetként működünk, ritkán nyújtunk természetbeni és pénzbeli adományokat, mert a jövőt próbáljuk alakítani szolgáltatásainkkal, belső és külső erőforrások aktivizálásával, tudatos személyes döntésekkel, tervek és vágyak megfogalmazásával.

Nevünkben, céljainkban és tevékenységeinkben tudatosan vállaljuk az 1979-ben informálisan, illegálisan létrejött Szegényeket Támogató Alap (SZETA) értékeit. Tíz évvel később alakultunk meg, 1991-ben vettük fel a kapcsolatot a Béke-telepen élőkkel, majd 1996-ban döntöttük el, hogy a telep közelében alakítjuk ki közösségi házunkat, és settlement típusú szociális és közösségi munkával beavatkozunk a telepi közösség életébe.

ELMÉLETI KIINDULÓPONTOK: AZ ERŐS ÉS A GYENGE KÖTÉSEK SZEREPE

A felnémeti cigányság, illetve a Béke-telep és az ott élő családok többgenerációs története egy korábbi kutatásból megismerhető (Farkas, 2009). Annak az volt a célja, hogy egy rokonsági rendszerekbe szerveződő cigány közösség, cigánytelep integrációs törekvéseit vizsgálja kapcsolathálózati megközelítésben, elsősorban Granovetter és Lin elméleteiből kiindulva.

Granovetter (1973, 1983) kétfajta kapcsolatrendszerről beszél: az *erős* és a *gyenge* kötésekről. Az erős kötések kapjuk, ezek a családi, rokonsági hálózatok, amelyek később rokonszenvi választásokkal, érzelmi kötelékekkel (például barátok) bővíthetnek. Az erős kötések multifunkcionálisak; mentálhigiénés funkcióik komplex módon megvédik az egyént a külvilág veszélyeivel szemben, és belső erőforrásokat biztosítanak. A gyenge kötések az ismerősök hálózata, kapcsolatrendszerei alkotják, amelyek új információkat, külső erőforrásokat közvetítenek az egyén számára, és a korábbiaktól eltérő alkalmazkodási minták követésére készítetnek. Lin (1990) hozzáteszi, hogy a gyenge kötések a hosszú távú célokhoz biztosítanak új információkat, eszközöket, erőforrásokat. Kiemeli, hogy a magasabb státuszú egyének több erőforrással rendelkeznek, ezért az alacsonyabb státuszú, de céltudatos emberek kapcsolatépítései elsősorban feléjük irányulnak, annak érdekében, hogy javítsanak társadalmi helyzetükön.

A BÉKE-TELEP NÉPESSÉGÉNEK, TERÜLETÉNEK, VISZONYRENDSZEREINEK ALAKULÁSA

A telep kialakulása és népességének növekedése területi növekedés nélkül

A telep a 19. század utolsó harmadában alakult ki, miután a Csóka, a Pusomai, a Koncsik és a Jáger család ingatlantulajdonossá váltak az akkor még Egertől különálló falu, Felnémet szélén, illetve azon túl, a Cinege-legelő mellett. Korábban a falu különböző utcáiban, egymástól távol éltek ezek a cigány családok. Kiköltözésük a falu határába valószínűleg kényszer hatása alatt történt, tehát *kikényszerített szegregáció*ról beszélhetünk. A Cinege és a falu utolsó háza között hatszáz-nyolcszáz méter beépítetlen terület húzódott, a jelenlegi Béke utca még nem létezett.

A 19–20. század fordulóján a magas csecsemő- és korai halálozás miatt a cigánytelep népessége számottevően nem nőtt. Az 1910–20-as évektől viszont a hat-tíz született gyermekből négy-nyolc megért a felnőttkort.

Kiköltözésük a falu határába valószínűleg kényszerhátása alatt történt, tehát kikényszerített szegregációról beszélhetünk.

Az utódok révén a telep népessége folyamatosan nőtt, és a négyháznai terület körül szaporodtak az aprócska putrik.

A telep népessége az 1950-es évekig folyamatosan növekedett a természetes szaporodás következtében. Elköltözés csak más kistelepülések hasonló telepeire történt, házasság útján. A beköltözést a telepre csak házasság révén engedélyezték, az itt élők másként nem engedtek be idegeneket.

A terület egyre zsúfoltabbá vált, és a sokasodó fiatal, gyermekes családok külön portára vágytak, ki akartak törni a közös háztartás kényszeréből. Rokonsági segítséggel néhány nap alatt felhúztak maguknak egy-egy négyszer négy méteres, kis „cigányházat” (naturális építkezés), így a terület egyre szűkösebbé vált. A vályogvetéshez, tapasztáshoz értettek, hiszen felmenőik abból éltek az Érseki Cserép- és Téglagyárban, majd a faluban tapasztottak padlásokat, istállókat, kemencéket. A 20. század első évtizedében az Újsor nevet kapta a falunak az a része, amely a cigányok lakta területhez vezetett, és amelynek megkezdődött a lassú és hézagos beépítése a felnémeti parasztcsaládok által.

A telep területének és népességének növekedése

Az 1950-es évek második felétől a telepen élők úgy érezték, hogy az új társadalmi-gazdasági rendben kinyílt körülöttük a világ. A közeli fűrészüzemben, az új finomszerelvénygyárban munkát kaptak, biztonságosabbá vált a megélhetésük, az új munkakapcsolatok is inspirálták őket. Építkezési (kitörési) szándékkal fordultak a felnémeti tanácselnökhöz. Villanyhálózatot és házhelyet kértek, hogy a többgenerációs, többcsaládos nagyháztartásokból kiválhassanak. Nem lehet tudni pontosan, miként történt, de a tanácselnök – a kialakult helyzetet figyelembe véve – a cigánytelep körüli területet bővítette. Nem engedélyezte tehát beköltözésüket a faluba, a szegregátumot jelölte ki számukra lakóhelyként. A meglévő ötháznyi telekből merőlegesen kiindulva három utcácskát nyitottak a dombtetőn, százhatvan-hatszáz négyzetméteres telkeket alakítottak ki, melyek házsámot kaptak. A telkek tulajdonba adására nem került sor, de ennek okát sem ismerjük. Mindenesetre a fiatal párok a telkek többségét gyorsan birtokba vették, és „kisházaikat” (putrijaikat) rövid időn belül felépítették naturális formában, rokonsági összefogással. Már akadt pénz cserépre, gerendára, némi téglára, de alapvetően vályogot használtak, és sárból tapasztottak, majd adták-vették, cserélték, visszacserélték egymás között ezeket a házikókat.

A rokonsági konglomerátumok továbbra is útját állták idegenek beköltözésének, emellett az 1940–50-es években a telepen élő nők kevesebb gyermeket szültek, ugyanak-

kor a csecsemőhalandóság mértéke is csökkent. A telep népességének – a korábbiakhoz képest kisebb mértékű – növekedése összességében ismét csak a természetes népességnövekedés és nem a beköltözések vagy egyéb külső okok következménye.

A telep népességének szétválása

Az 1950–60-as évek fordulója, illetve a 1960-as évek nagy változásokat hoztak a telep lakóinak életében. Egyrészt 1961. január 1-jén Felnémetet Egerhez csatolták, megszűnt a falu önállósága. Másrészt a téjesítés során a felnémeti parasztgazdák megvásárlásra felajánlották a Cinege és a falu között lévő területeiket a cigány családoknak. Mesélték az idősebb érintettek, hogy a parasztok azt mondták, inkább a cigányoknak adják el, mintsem a téeszbe kerüljön a föld.

A muzsikálással is foglalkozó cigány családok gyakran kapcsolatba léptek a falubeliekkel. Hívták őket esküvőre, bálba muzsikálni, szerenádozni, és ekkor még a köszöntetés is divatban volt neves névnapokon, karácsonykor. Így a házhely reményének híre gyorsan terjedt a cigányok körében, és rögtön kaptak is a lehetőségen. Öt kiscsalád, a Pusomai és a Koncsik testvérek meg is alkudtak, és építkezésbe fogtak. Kapcsolataikon keresztül sok segítséget kaptak: „mérnök” tervezte meg a házaikat, ellenőrizte az építkezést, és az olcsó építőanyag beszerzésében is közreműködött. Az erdészettől gerendát szerezhettek be, a közeli bányákból „számoskövet”, vagyis riolittufát. Ezek a cigány családok az akkori falusi házak színvonalán teremtettek maguknak otthont a telepen kívül, a falu szélén, az Újsoron. Ez hatalmas lépés volt *az integrálódás folyamatában, amelyet külső erőforrások segítségével sikerült megvalósítani.*

A leköltözés a faluba, az ott épített házak nagyobb mérete és helyiségeik komfortosabb elosztása a telepen maradókat arra inspirálta, hogy átépítsék és/vagy bővítsék saját házaikat. Ők külső erőforrások hiányában nem jutottak házhelyhez, de szereztek maguknak faanyagot és „számoskövet”, és az építkezés a szokásokhoz híven természetes formában és rokonsági segédlettel történt. Ezáltal azonban szegregációjukat erősítették meg.

A folyamat következményeként *az 1960-as évek közepére két részre szakadt a cigány közösség, a falusi és a telepi részre.* A faluba költözők tulajdonosok lettek, és ingatlanukkal jelentős gazdasági tőkére tettek szert. A telepiek befektetése soha nem térült meg. A két csoport között a testvéri kapcsolatok intenzívek maradtak (néhány száz méterre laktak egymástól), de a nagyobb rokonsági hálók kezdtek széttöredezni. A kettészakadást maguk is megfogalmazták: a leköltözők már nem voltak „cigányok”, azok a dombtetőn laktak, rossz házakban. A gyerekek nap mint nap ezzel csúfolódtak, és ezt teszik a mai napig.

A telep népességének csökkenése; külön úton a „falusi” és a „telepi” csoport

Az 1970–80-as években a „falusi” és a „telepi” családoknak eltérő lakásszerzési stratégiái alakultak ki. A „falusi” családok külső kapcsolatai, erőforrásai folyamatosan gyarapodtak a munkahelyen, a szakszervezetben, a pártalapszervezetben, a munkásőrségen keresztül, és ezek révén jelentős segítséget kaptak újabb céljaik megvalósításához:

gyerekeik számára bontott építőanyagból külön lakásokat építettek a sajátjuk mellett, amihez az államszocialista telepfelszámolás elemeként már a csökkentett értékű lakások építését ösztönző kölcsönfelvétel is társult. Ez a befektetés a későbbiekben jelentős hasznót is hozott. Azon túl, hogy az ingatlanok értéke nőtt, helyet adtak fiatal házaspárok gyerekeiknek, később pedig albérletként hasznosították a lakásokat. Ezek a családok egyébként gyakran demonstrálták is külső kapcsolataikat a közösség előtt: esküvők, keresztelők, nevezetes névnapok rendszeres vendégei voltak a munkahelyi főnökök, a nem cigány munkatársak, barátok. A falusias jellegű családi házban felnővekvők számára természetes mintává vált az építkezés, és amikor az 1980-as évek derekán a telep közelében elkezdődött a felnemeti kertváros kiépülése, telkeket vásároltak, s állami és önkormányzati támogatással építkeztek. Továbbléptek, kertvárosi lakókká váltak, *elszakadtak a telepi közösségtől, de a szűkebb családjuktól természetesen nem.*

Az 1970-es években indult el Egerben a Csebokszári-lakótelep építése négy- és tízemeletes házakkal. Az összkomfortos lakótelepi lakások a cigány családok számára csak az 1980-as évek elején-közepén váltak elérhetővé. A telepen maradó kisgyermekes családok szinte kivétel nélkül beadták lakásigénylésüket, és többévi várakozás után be is költözhetek az *összkomfortos bérlakásukba*. Ők alkotják a telepről elköltöző „lakótelepiek” csoportját, akik azonban nem várt és előre nem is jelzett problémákkal találták szemben magukat: (1) A telepen nem volt szükség háztartás-gazdálkodásra és a rezsi-költségek számontartására (csak villanyszámla volt). Ha elfogyott a pénz, mindig lehetett kölcsönkérni, illetve valahogy szerezni valamit (napszám, vasazás). (2) A telepi családok nyitottságban éltek (még zár sem volt az ajtón), nem zárták le magcsaládjukat. Ott-honaikban állandó volt a jöves-menés, a szomszédolás, a közös kávézás, a mulatozás, kártyázás, a rokonok befogadása. A panelházakban is „nagy forgalmat bonyolítottak”, hangosan beszélgettek, zenéltek, táncoltak. Nem ismerték a nem cigányok kiscsaládjainak szokásait, nem tudtak igazodni azokhoz, ezért a kulturális konfliktusok egyre gyakoribbá és élesebbé váltak a cigány és a nem cigány szomszédok között. (3) A telepen a házból kilépve rögtön a természethez lehetett kapcsolódni. Nem volt emelet, folyosó, lift. Az élet az utcán, a szabadban folyt. A gyerekek szabadon mozogtak, nem kellett külön figyelni rájuk. A panel zártsága, mesterséges környezete sokak számára mentális és pszichés problémákat okozott. Így három-négy év alatt a családok szinte kivétel nélkül *„visszaszöktek” a telepre és/vagy a telep és a rokonság közelébe*. A lakótelepen töltött évek azonban sok tanulsággal, tapasztalattal szolgáltak. A családok egy része új munkahelyi és szomszédosági kapcsolatokat alakított ki, új információkhoz jutott, kibővült körülötük a társadalmi tér, ugyanakkor *integrációjuknak ez a formája nem járt sikerrel.*

A telep népességének és területi határainak ismételt növekedése

Az 1990-es évekre a „lakótelepi” családok túlnyomó többsége visszaköltözött Felnémetre, a rokonság közelébe. Ebben a folyamatban két tendencia figyelhető meg. Többségük a „lelépési” pénzből olyan házat vásárolt Felnémets főutcáján (Kovács Jakab utca, korábban

Nagysor), amelyben korábban szegény parasztok laktak. Ezeket a közös udvaros, leromlott házakat az évek során többnyire szépen rendbe tették, komfortosították, de úgy is „zárványok” maradtak. A többieknek nem volt választásuk, egyenesen *a telepre költöztek vissza*, és ott „kockás papíron”, részletre vásároltak tetőt a fejük fölé. Ebben az időszakban nagy volt a jöves-menés a telepen, a házak gyakran cseréltek gazdát. Sőt, más településekről is lettek volna beköltözők, de a közösség lezárt. Csak azokat fogadták be a telepre, akik a rokonsági hálózathoz tartoztak. A folyamat eredményeként a „falusi” családok *(a visszaköltöző lakótelepiekkel együtt) kétszer annyian lettek, mint a „telepi” családok*. Ugyanakkor a telep lélekszáma nem csökkent, mert itt maradtak az idősek, ide tért vissza a gyermekes családok egy része, és a felnövekvő gyerekek is itt alapítottak családot.

Felnémten a közművesítést (víz- és szennyvízcsatorna, gázvezeték) a kertváros kialakítása hozta magával: az 1980-as és 90-es évek fordulóján a Kovács Jakab utcában és a telepre vezető Béke utcában is lefektették a vezetékeket. De a Béke utca végén, ahol a telep kezdődik, a közművesítés megállt. Így *az életminőségben óriási lett a különbség a „telepi” és a „falusi” csoportok között*.

A falusi és a kertvárosi minta nagyon erős hatást gyakorolt a telepen élőkre. Elemi erővel fogalmazódott meg a lakásépítés, a víz, a fürdőszoba, az út, a járda igénye. 1993-ban elkészült egy szabályozási terv a terület rehabilitációjára, majd aszfaltfiókba került. Helyette kibővítették a telep területét. *Közművesített házhelyeket alakított ki az önkormányzat*, ezeken nyolc tetőteres lakás épült 1996 és 1998 között, saját erőből, valamint önkormányzati és állami szociálpolitikai támogatással. Az épületek házilagos kivitelezésben készültek, ma sincsenek egészen készen, de élhetőek, és átmenetileg három generáció együttélésére is alkalmasak. *A telepen élők számára azonban ez a fejlesztés sem hozta el a közműveket, a járdákat, az utakat*.

A BÉKE-TELEP INFRASTRUKTURÁLIS REHABILITÁCIÓJA

2003-ban erősödött meg az a telepi mozgalom, amely a víz- és csatornavezeték, a járdák és az út kiépítésének igényét kezdte megfogalmazni és képviselni. Sokat lobbiztak azért, hogy az önkormányzat komolyan vegye kérésüket. Végül 2006 és 2008 között (EU-s, ROP pályázati pénzből) *megvalósult a rehabilitáció és egy komplex infrastruktúra-fejlesztés* (közművek, utak, járdák kiépítése). Sor került önkormányzati bérlakásban való elhelyezésekre, romos házak lebontására és a tulajdonviszonyok rendezésére is. Ez utóbbi oka, hogy a beavatkozás során tudatosult a felek (az önkormányzat és a lakosok) számára, hogy a házhelyek az önkormányzat tulajdonát képezik, a rajta lévő házak azonban a lakókéi, ráadásul egy-egy telken több putri is áll. Az önkormányzat végül szimbolikus áron eladta a házhelyeket a háztulajdonosoknak. Ezzel *elhárult az akadálya a lakásépítési támogatások felvételének, amelyekből ezek a családok korábban kirekesztődtek*. Ugyanakkor csak négy családnak sikerült felújítania, bővítenie a házat önkormányzati és szociálpolitikai támogatással. Kevés volt az idő: mire elkészültek a tervek, a támogatási rendszer leállt, és a bankok már nem fogadták be a többiek támogatási igényét.

Az infrastrukturális fejlesztések célja az volt, hogy az eredeti telep falusias környezetté alakuljon át. De ez még várat magára, többek között azért, mert az ott élők kirekesztődnek a jelenlegi támogatási lehetőségekből. A falusias környezetben élő fiatalok viszont négy házat vásároltak meg CSOK-kal (családi otthonteremtési kedvezménnyel) a Béke utca végén, szüleik közelében. Ezáltal tovább nőtt az utca cigány lakosságának aránya.

ÖSSZEGZÉS: A TÉRBELI HELYZETVÁLTOZTATÁS NÉHÁNY JELLEMZŐJE

A fenti elemzésben a felnémeti cigányság térbeli mozgásának közel százötven éves folyamatát, annak főbb jellegzetességeit foglaltam össze vázlatosan, és próbáltam érzékeltetni az ehhez társuló térbeli mozgásokat is.

Az első két szakaszban (körülbelül 1880–1960) a felnémeti cigányság térbeli elkülönülése jól körülményezhető. A falu határán, inkább azon kívül, mint belül laktak, összezártan. Ezt a szegregációt nem ők választották, hanem a többségi társadalom kényszerítette rájuk. A számukra kijelölt szűkös, majd egy kicsit nagyobb területen, saját belső erőforrásait és mintákat használták fel „kisházaik” felépítéséhez. Térbeli és egyben társadalmi szegregációjuk miatt kevés lehetőségük volt lényeges, fontos, tartós külső kapcsolatok (gyenge kötések) létesítésére és hosszabb távú fenntartására. Ezekben az évtizedekben csak a muzikus cigányokon keresztül jutottak új, külső információkhoz.

A harmadik szakasz (1960-as évek) fordulópontot hozott, mert sikerült áttörniük a térbeli szegregációt, beköltözniük a faluba, és ott a kornak megfelelő falusias életmódot követniük, egyúttal jelentős magánvagyonra szert tenni. Ennek előzménye az 1950-es évek második felére nyúlik vissza, amikor a családalapítás kezdetén lévő férfiak munkát vállaltak a közeli gyár megépítésében. Ebben az esetben a társadalmi mozgás adta meg azokat a külső erőforrásokat, amelyek a térbeli mozgásokat elindították. Ennek következtében megkezdődött a felnémeti cigány közösség felbomlása, belső rétegződése, és kialakult egy mintaadó csoport. Fontos, hogy ekkor még az állami redisztribúció (támogatás) nem szerepelt a külső erőforrások között.

A negyedik szakaszban (1970-es, 80-as évek) a „falusi” és a „telepi” csoport eltérő utakat választott. A „falusi” csoport, amely már kijutott a szegregátumból, továbbra is építkezett: vagy bővítette meglévő házát, vagy új építésébe kezdett; gyerekeik középiskolába jártak, néhányan el is végezték, és szakmunkások lettek. A negyedik generáció többsége már szakmunkás végzettséget szerzett, az ötödik nemzedékben pedig már érettségizetteket és diplomásokat is találunk. A „telepi” csoport úgy tört ki a falusi szegregátumból, hogy hirtelen nagyvárosias környezetbe, lakótelepre került. Később jöttek rá a családok arra, hogy ez nem az ő világuk, nehezen ismerik ki magukat ebben a környezetben. A két csoport közös jellemzője, hogy ezekben az évtizedekben sok külső erőforrásra tettek szert. Nemcsak a többségi társadalommal való kapcsolataik hálózata sűrűsödött, de jelentős erőforrásokhoz jutottak az állami redisztribúción keresztül is. A „telepiek” társadalmi, illetve állami szolgáltatásként jutottak hozzá bérlakásukhoz, a „falusiak” pedig anyagi

támogatást kaptak ahhoz, hogy a lakáspiacon stabilizálják helyzetüket. Tehát az állami redisztribúció nagy szerepet játszott térbeli-társadalmi helyzetváltozásukban.

Az ötödik szakasz (1990-es évek) külön tárgyalását az indokolja, hogy a lakótelepi családok a többségi társadalom gyakorlatát, stratégiáját követve bérlakásukat legális úton (állami szolgáltatás) át tudták váltani pénzre, amelyet a lakáspiacon fektettek be. Többségük nem kényszerült vissza a szegregátumba, a faluban a „falusi” mintát követik.

A hatodik szakaszban (2000-es évek) a „telepiek” „kikényszerítették” a közművesítést, miközben a tulajdonrendezéssel átalakult a tulajdonszerkezet is. Elvben megnyílt a lehetőség a falusi és /vagy a kertvárosi minta követésére, az ahhoz való igazodásra.

A dombtetőn, amelyet valaha Cinégének hívtak, ma már csak mintegy százharminc fő él. Ez a 2001. évi népesség körülbelül 65 százaléka (201 fő, KSH, 2001). Az idősebbek meghaltak, a családalapító fiatalok albérletbe költöztek, néhányan külföldön dolgoznak. Most sincs beköltözés, mert nem vonzó a lakóterület. Az elhagyatott házak romosak, tele vannak illegális szemétkupacokkal, szétszedett hűtőszekrények, televíziók, mosógépek vázaival, olykor roncsautók maradékaival. Egy rokonságba tartozó három család tartja hatalmában az itt élőket, jelentős részüket személyes függésben is. Megélhetésüket többnyire illegális tevékenységekből biztosítják. Ők azok közé tartoznak, akik kudarccal tértek vissza a telepre a Csebokszári-lakótelep bérlakásaiból. Az iskolából is lemorzsolódtak, így a legális érvényesülés útjai teljesen sikertelenek voltak számukra. Ők és még mások a dombtetőn, a gettóban élnek. Nem mindenki tartozik oda, de hatása erős, és nem látszik gyengülni.

Az állami redisztribúció nagy szerepet játszott térbeli-társadalmi helyzetváltozásukban.

Felhasznált irodalom

- FARKAS ZSUZSANNA (2009): Egy tradicionális cigány közösség integrációs törekvései (doktori disszertáció, kézirat), Budapest, ELTE TáTK, Szociológia Doktori Iskola, http://tditeszt.elte.hu/file/dissz_2009_FarkasZsuzsanna.pdf (letöltve: 2022. 05. 30.).
- GRANOVETTER, MARK S. (1973): The strength of weak ties, *American Journal of Sociology*, 78. évfolyam, 1973/6., 1360–1380.
- GRANOVETTER, MARK S. (1983): The strength of weak ties – A network theory revisited, *Sociological Theory*, 1. évfolyam, 201–233.
- LIN, NAN (1990): Social resources and social mobility – A structural theory of status attainment, in BREIGER, RONALD L. (ed.): *Social Mobility and Social Structure*, New York, Cambridge University Press, 247–271.

Ways out of a Roma ghetto

Spatial and social mobility of a rural Roma community

ABSTRACT

Following 150-year history of a rural Roma community, we can realize that its segregation forced by majority society arrested Roma families' spatial and social mobility. From the 1960s most of the community found its own successful integration ways using external resources (weak ties) and state financial supports. But there are unsuccessful ways and strategies as well.

KEYWORDS: segregation, integration, strong and weak ties, spatial and social mobility

FARKAS ZSUZSANNA | Évtizedek óta dolgozik cigány közösségekkel Egerben és környékén. Egyik alapítója a SZETA Egri Alapítványának (1989), amelynek ma is a szakmai vezetője. 1989-ben másoddiplomázott az ELTE szociálpolitikai szakán, majd 2009-ben az ELTE Szociológiai Doktori Iskolájában szerzett PhD-minősítést.